

Eduskunta
Perustuslakivaliokunta

Maahanmuuttoviraston asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi kansalaisuuslain muuttamisesta (HE 64/2022 vp); perustuslakivaliokunnan kuuleminen 8.9.2022

Lausuntopyyntö

Perustuslakivaliokunta pyytää Maahanmuuttovirastolta asiantuntijalausuntoa koskien hallituksen esitystä eduskunnalle laiksi kansalaisuuslain muuttamisesta ja valtioneuvoston kansalaisuudesta annettuun asetukseen ehdotettavista muutoksista. Maahanmuuttovirasto kiittää mahdollisuudesta esittää lausuntonsa asiassa.

Maahanmuuttoviraston asiantuntijalausunto

Yleishuomiona ehdotetut kansalaisuuslainsäädännön muutokset selventävät kansalaisuuslakia ja helpottavat lainsoveltamista, joten muutoksia voidaan pitää säädöshuollollisilta tavoitteiltaan onnistuneina. Maahanmuuttoviraston näkökulmasta on tärkeää ja lainsoveltamista helpottavaa, että lainsäädäntöä täsmennetään tuoden olemassa olevaa oikeuskäytäntöä lain tasolle. Säädöshuollon myötä myönteisiä vaikutuksia on myös asiakkaiden näkökulmasta, kun erityisesti vaikeasti ymmärrettävät asumisaikaa koskevat lainkohdat yksinkertaistuvat. Edelleen hallituksen esityksen perusteluihin on koottu ansiokkaasti oikeuskäytäntöä ja kartoitettu lainsäädännön nykytilaa, joka jo itsessään tukee kansalaisuusasioiden sujuvaa ratkaisemista Maahanmuuttovirastossa.

Maahanmuuttovirasto on osallistunut hallituksen esityksen valmisteluun ja antanut siitä lausuntonsa sisäministeriölle 10.11.2021¹. Valmistelussa Maahanmuuttovirasto on pitänyt tärkeänä, että kansalaisuuslain

¹ [Maahanmuuttoviraston lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi kansalaisuuslain muuttamisesta \(hankeikkuna.fi\)](#)

säädöshuoltoon on ollut käytettävissä sisäministeriön huomiota ja henkilöresursseja.

Asumisaika

Maahanmuuttovirasto pitää hyvänä asumisaikaa koskevien selkeytysten vaikutusta, edellytyksen soveltaminen sujuvoituu huomattavasti näillä muutoksilla. Sallittujen ulkomaanmatkojen määrissä ei ole suurta muutosta, jatkossa kuitenkin sallitaan jonkin verran enemmän pitkiä poissaoloja Suomesta kuin tällä hetkellä. Edellytyksen täyttäminen helpottuu, koska asumisaika ei enää katkea, jolloin edellytettäisiin nykyisen lain nojalla katkoksen jälkeistä kahden vuoden yhtäjaksoista asumista. Lainmuutoksen myötä sallitut rajat ylittävä poissaolo vain lasketaan asumisajasta pois ja vaadittu asumisaika pitenee saman verran.

Asumisajan osalta 18 §:ään sisältyy kielellinen muutos, jolla selkeytettäisiin säännöksen sanamuotoa (s.54), "hänen varsinainen asuntonsa ja kotinsa on ja on viimeksi kuluneet kaksi vuotta ollut keskeytyksettä Suomessa", tässä kursivoidut sanat poistaen. Tämän poistettavan sanamuodon on kuitenkin oikeuskäytännössä katsottu sisältävän perusvaatimuksen hakijan tosiasiallisesta asumisesta Suomessa hakemusta ratkaistaessa ja siihen liittyvästä hakijan aikomuksesta asettua Suomeen myös kansalaisuuden saatuaan. Säädöshuollon tarkoituksena ei ole ollut muuttaa tätä käytäntöä, minkä mahdollisesti tulisi ilmetä selkeämmin suoraan laista tai sen perusteluista.

Toimivalta lapsen kansalaisuusilmoituksissa

Maahanmuuttovirasto kannattaa lapsen määritelmän ajantasaistamista lakiin. Tämä omalta osaltaan edistää lapsen edun toteutumista ja lapsiavioliittojen torjumista.

Maahanmuuttoviraston käytännön toimintaan esitetyillä lainmuutoksilla ei ole merkittäviä vaikutuksia. Lainmuutoksilla viraston toimivallan osalta luovuttaisiin kansalaisuuslain 26 §:n mukaisesta ilmoitusmenettelystä (ulkomailla syntynyt lapsi, jonka isä on Suomen kansalainen, vireille n. 140 kansalaisuusilmoitusta vuosittain). Kansalaisuuslain 9 § muutettaisiin siten, että Suomen kansalaiselle syntyvä lapsi saisi Suomen kansalaisuuden aina suoraan lain nojalla. Samoin kansalaisuuslain 27 §:n mukaisen kansalaisuusilmoituksen (12–17-vuotias adoptiolapsi, vireille noin kymmenen asiaa vuosittain) osalta adoptiolapsi saisi suoraan lain nojalla kansalaisuuden adoptiovanhemman kansalaisuuden myötä. Jatkossa näiden kansalaisuusilmoitusten Maahanmuuttovirastossa käsittelyn sijaan Suomen kansalaisuuden toteaisi ja merkitsisi väestötietojärjestelmään Digi- ja väestötietovirasto.

Selvitetty henkilöllisyys

Nykyisen lain 14 §:n 2 momentin osuuden siirtäminen henkilöllisyyttä koskevaan 6 §:ään on hyvä ja perusteltu muutos. Muutoksen voidaan katsoa entistä selkeämmin kannustavan henkilöllisyyttä koskevan selvityksen esittämiseen, kun selkeämmin otetaan huomioon myös hakijan aloitteellisuus henkilöllisyytensä selvittämisessä.

Selvitettyä henkilöllisyyttä koskevan keskeisen kansalaistamisen edellytyksen osalta korkein hallinto-oikeus oli tuonut esiin tarpeen täsmentää kansalaisuuslainsäädäntöä vuosikirjapäätöksessä KHO 2021:30. Erityisesti sen osoittama oikeusohje "kansalaisuuslain 6 §:n 3 momentin sanamuodosta tai

sen esitöistä ei ollut johdettavissa henkilölle aktiivista velvollisuutta selvittää säännöksessä tarkoitetun kymmenen vuoden aikana henkilöllisyyttään. Tällaista velvollisuutta ei voitu johtaa myöskään kansalaisuuslain yleisestä tarkoituksesta tai systematiikasta.”

Maahanmuuttovirastossa on havaittu tilanteita, joissa kansalaisuuden hakijalle on myönnetty useita muukalaispasseja kansallisen passin hankkimiseksi lähtömaasta, mutta tätä ei ole hankittu, vaikka muukalaispassin avulla on matkustettu lähtömaahan. Kansalaisuutta hakevalta, joka mahdollisesti esiintyy Suomessa eri henkilöllisyydellä kuin lähtömaassaan, puuttuu intressi oman henkilöllisyytensä selvittämiseen henkilötietojen kymmenen vuoden vakiintumisajan kuluessa ja tietynlainen passiivisuus tässä on ollut kannattavaa. Korkeimman hallinto-oikeuden vuosikirjapäätöksessä KHO:2021:4 tuodaan ilmi, että selvitetyn henkilöllisyyden edellytys ei ole Suomen nykyisessä kansalaisuuslaissa täysin johdonmukainen aiemmin virheellisesti ilmoitettuja henkilötietojaan korjaaville. Tapauksessa pelkästään se seikka, että hakija oli heti Suomeen tullessaan esittänyt väärennetyn matkustusasiakirjan, johti kymmenen vuoden vakiintumisajan soveltamiseen, vaikka hän pystyi vahvistamaan oikean henkilöllisyytensä muilla asiakirjoilla.

Alle 18-vuotiaan henkilön osalta otettaisiin puolestaan huomioon esimerkiksi se, onko hänen huoltajansa antanut ristiriitaisia tietoja hänen henkilöllisyydestään. Lähtökohtana olisi se, että lasten henkilöllisyyttä ei pidettäisi epäselvänä, jos vanhemmat olisivat antaneet heidän henkilöllisyydestään ristiriitaisia tietoja (s. 46-47).

Tämän osalta voidaan kysyä, miten suhtaudutaan sellaisiin tapauksiin, jossa hakija on nyt täysi-ikäinen nuori aikuinen, mutta ristiriitaiset tiedot on annettu vanhempien toimesta hakijan ollessa vielä täysi-ikää lähestyvä alaikäinen. Tällaisissa tapauksissa on saatettu kokonaisarvion perusteella katsoa henkilöllisyyden jäävän epäselväksi, vaikka henkilö itse ei olisi ristiriitaisia tietoja antanut, mutta toisaalta hän ei ole pyrkinyt oikaisemaan itse vääriksi tietämiään tietoja täysi-ikäistyttyään.

Henkilöllisyyttä voitaisiin siksi pitää epäselvänä ja kymmenen vuoden määräaikaa voitaisiin soveltaa oikeuslääketieteellisen tutkimuksen perusteella vain, jos hakijan ilmoittama ikä olisi huomattavassa ristiriidassa tutkimuksen perusteella arvioidun iän kanssa *ja ero olisi selvästi yli tutkimukseen liittyvän vaihteluvälin ja virhemarginaalin* (s. 47).

Oikeuslääketieteellisten tutkimusten johtopäätökset ovat harvoin niin yksiselitteisiä, että kursivoitu muotoilu selvästi ylittävistä marginaalista ei aiheuttaisi haasteita lainsoveltamisessa. Tämän osalta nykyistä käytäntöä vastaava ja harkinnan salliva muotoilu olisi esimerkiksi ”ottaen huomioon tutkimuksen vaihteluväli ja virhemarginaali”.

Yhteenveto

Maahanmuuttovirasto pitää esitettyjä muutoksia kansalaisuuslakiin tarpeellisina ja niitä voidaan pitää säädöshuollollisilta tavoitteiltaan onnistuneina.

Apulaispäälikkö, ylijohtajan sijainen

Elina Immonen

Erityisasiantuntija

Hannu-Pekka Peura

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä.
Maahanmuuttovirasto 05.09.2022 klo 14:15. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi
todentaa kirjaamosta.

Jakelu PeV@eduskunta.fi

Tiedoksi Maahanmuuttovirastossa:

- lupa- ja kansalaisuusyksikön johtaja
- oikeus- ja maatietoyksikön johtaja
- kansalaisuusvastuualueen johtaja
- oikeuspäälliköt ja johtava asiantuntija